

Нарис програми

88215 10

Page. 298-11/14 50

НАРИС ПРОГРАМИ

УКРАЇНСЬКОЇ
ТРУДОВОЇ
ПАРТІЇ

Київ—1917 р.

Львів. Бібліотека
АН УРСР

2

Дод. м. 9. 2 сер 1919

969(242).

Нарис програми Української Тру- дової Партії.

Українська Трудова Партія зветься *Українською*, бо працює на Україні серед Українського народу. Визнаючи величезне значіння у житті народів за національним фактором, партія в своїй щоденній роботі з особливою увагою ставитиметься до національних особливостей українського народу, до його історії, звичаїв, мови, культури.

Партія називається *трудовою*, бо має на меті оборону інтересів трудящого люду,—селянства, робітництва, трудової інтелігенції. Вбачаючи головну причину людського нещастя в пануванні капіталу у житті народів, Трудова Українська партія боротиметься за знищення капіталістичного ладу й за заміну його ладом *соціалістичним*, себ-то щоб капітал (земля, фабрики, заводи) усяке знаряддя то-що перейшли у власність усього народу, а не належали окремим капіталістам, як це маємо зараз.

Таким чином Українська Трудова партія не тільки *демократична*.—бо обстоює інтереси трудящих мас—але й *соціалістична*.—бо поруч з иньшими соціалістичними партіями прямуватиме до заміни капіталістичного ладу соціалістичним.

В найблищому часі Українська Трудова Партія буде добиватися:

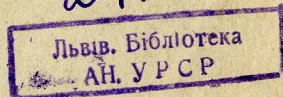
А. В справах політичних.

1. Перебудування Росії у демократичну федера-
тивну республіку.

Львівська державна
наукова бібліотека

№

4409

2. Утворення національно-територіальної автономії України в етнографічних межах з забезпеченням прав національних меншостей, що живуть на території України. Визнаючи права за національними меншостями, що мешкають на Україні, Трудова Партія буде добиватися таких же самих прав для всіх Українців, що живуть по за межами України—в иньших містах Російської республіки.

3. Затвердження Всеросійськими установчими зборами вибраними всенародним, прямим, рівним, і тайним голосуванням основних законів Російської республіки взагалі й формального ствердження на цих зборах національно-територіальної автономії України.

4. Утворення у Києві, яко столиці України, постійної законодавчої установи—Українського Народнього Союму,—вибори до якого мають проводитись народнім рівним, прямим, тайним голосуванням, Союм має вирішати усі справи, що виходять по за межі Всеросійського загально-державного (федерального), законодавства і відносяться до України.

Увага: У всіх загально державних справах як війна й мир, міжнародня політика, монетна система, бюджет і т. д. Всеросійській федеральний уряд має порозуміватися з Укр. Союмом.

5. Установлення для вирішення найбільш важливих справ всенароднього референдуму (голосування). Установлення також народного законодавчого почину. (Законодавча ініціатива).

6. Заведення місцевого самоврядування на найширших демократичних підставах себ то на основі вселюдного, рівного, прямого й тайного голосування без ріжиці віри полу й національності і утворення для окремих областей України (Степової, Слобожанської, Лісової, Промислової и т. д.). коли того вимагатиме

місцева людність краєвих органів (соймиків) з правом законодавства по місцевим справам.

8. Встановлення виборчого принципу при заміщенні усіх відповідальних урядових і громадських посад на Україні.

9. Встановлення повної волі, віри, слова, зборів спілок, то-що.

10. Відокремлення церкви од держави.

Увага: надаючи національно-політичне значіння автокефалії (самовозглавлення) Української церкви партія буде підтримувати це домогання.

11. Негайного заведення обовязкового, безплатного навчання для усіх дітей шкільного віку. Програми в школах, існуючих на народні кошти, повинні бути уложені так, щоб це не перешкожало вільному переходові учнів із нищої школи до вищої.

12. Негайного заведення української мови в школі, в суді та по всіх громадських і урядових установах.

13. Встановлення рівності всіх громадян перед законом і судом без різниці віри, полу, національності й стану, а також відповідальности по суду усіх чиновників (урядовців) у звичайному порядку.

14. Негайного скасування усіх привілеій, звязаних з походженням, станом і. т. и.

15. Скасування постійного війська і заміною його народньою міліцією, яка повинна одбувати службу на місці й підлягати розпорядженню місцевого уряду.

Увага: що до скінчення війни, перетворення Росії у федеративну республіку і встановлення національно-територіальної автономії України, партія буде підтримувати організацію національного Українського війська, як один з засобів забезпечення нового ладу.

Б. В справі земельній.

16. Скасування приватної власності на землю й переходу землі у власність усього народу—в Український фонд, яким має розпоряджатися Український Народний Сойм, на таких підставах:

а) Земля переходить в Український Земельний Фонд без викупу. Але в випадках зазначених законом, котрі має устанвити Український Сойм, власникам земель може бути видана з державних коштів грошова заплата для прожиття на короткий час, поки чоловік пристосується до нових умов життя і знайде якийсь заробіток. Так само з коштів держави може бути заплаченою земельним банкам *частина* боргів, що лежали на відібраних у фонд землях, в такому розмірі, щоб 1) запобігти покривженню трудящого люду, гроші якого положено (через зберегательні каси та товариства) у ті банки і 2) запобігти збанкрутуванню банків і неминучому в такому разі кризісові промисловости на Україні.

б) Землі надільні, а також взагалі землі, на яких ведеться трудове господарство, поки що лишаяться в користуванні теперешніх господарів у тому розмірі, який буде встановлено Соймом, і можуть переходити по наслідству до прямих нащадків господарів, передаватися ж господарями кому небудь иньшому не можуть крім земельного фонду.

г) З фонду земля дається для користування (а не у власність) тільки тим, хто обраблятиме її своїм трудом,—у першу чергу безземельним, а потім малоземельним, місцевим селянам—переважно перед сторонніми, кооперативним товариствам—переважно перед окремими людьми.

д) Земля з фонду дається безплатно у користування, але на кращі землі накладається особливий податок (рента).

е) Розмір, в якому земля дається в користування, встановлюється Соймом і не повинен бути ані меншим

од норми, потрібної для прожиття, (потребительної), ані більшим од норми трудової—скільки чоловік може обробити власним трудом.

ж) Приватні господарства з високою сільсько-господарською культурою й потрібним для користування реманентом, на скільки то можливо, переходять у користування неподільними, для спільного господарювання на них товариств та громад.

з) Ліси, води, підземні скарби й добра, культурні (зразкові) сільські господарства, та інші добра, які зазначить Сойм для приватного користування, не поділяються.

і) Земельні комітети чи иньші відповідні установи доглядають, щоб господарство провадилося скрізь як найкраще і мають право примусового одібрання землі в недбайливих господарів (так само—дурно, без плати).

к) Як що на поверненій в земельний фонд землі господарем були зроблені якісь поліпшення (наприклад, угноїння, осушка, очистка от каменя) або заведено садок, або побудовано якісь будівлі, і. т. и. то за все це держава сплачує йому, скільки належить відповідно до ціни зробленого. З пустопорожніх земель Сібіру та иньших незаселених країн, які належать до Російської Республіки, утворюється загально державній переселенський земельний фонд, на який мають право усі народи Російської Республіки, так само й Український нарід.

В) В справі охорони праці.

15) Утворення міністерства праці і видання одночасно з основними законами автономної України, закону про охорону праці, де повинні бути зазначені найперші основи робітничого права, а саме:

а) Головні підставі встановлення органами влади при участі представництва од робітничих партій та професійних організацій,—довжини робочого дня й

розміру заробітної платні в фабричних, заводських, промислових, торговельних і ремісничих інституціях в різних майстернях, по конторах, канцеляріях та по інших установах приватних, громадських і урядових, а також у сільському господарстві та на службі у наймах, при чому: 1) робочий день повинен бути не більшим од 8 годин, а на праці шкідливій для здоров'я або небезпечній—відповідно меншим; 2) додаткові роботи й праця в ночі повинні бути обмежені окремими умовами; 3) всі працівники повинні мати що—тижня 48 годин безперервного відпочинку.

б) Головні умови роботи вагітних жінок та дітей, при чому: 1) вагітні жінки повинні увільнятися од роботи, без позбавлення платні не менше, як на два місяці перед родами а під час годування дітей, матері повинні увільнятися на півгодинні перерви через кожних три години; 2) діти, молодші од 15 год. не можуть прийматися ні на які роботи.

в) Головні основи допустимих одмін в правилах про робочий день що до сільського господарства та до служби у наймах (в домашніх прислугах), на підставі додержування вищенаведеної восьмигодинної норми.

г) Основи охорони праці так званих вільних професій (адвокатів, лікарів, духовенства то що) й забезпечення їх од безробіття.

д) Головні підстави забезпечення потрібних санітарних умов по закладах різного роду.

е) Засоби догляду за виконанням різними закладами й особами законів про охорону праці та про санітарні вимоги.

ж) Основи забезпечення страхування працівників од безробіття, од нещасливих випадків, од професійних хвороб, на старість, на випадок інвалідности то що, в якому забезпеченні (страховані) повинні брати матеріальну участь крім держави також роботодавці.

з) Право працівників на страхування, на засновання професійних спілок і товариств, на представниц-

тво цих організацій в державних та громадських установах про охорону праці, то що.

і) Обов'язки роботодавців що до виконання договорів, до участі в забезпеченні працівників медичною допомогою та внесками в страхові каси, а також до підлеглості їх постановам примирительних камер та судів рівним представництвом роботодавців і працівників, обов'язкових як для володільців різних закладів (в тім числі і для державних установ) так, для окремих роботодавців) господарів, що користуються, на приклад з праці наймитів та наймичок у домашньому господарстві.)

к) Норми карної та цивільної, громадянської відповідальности господарів за порушення законів про охорону праці та за покривження працівників.

л) Обов'язки держави та установ місцевого самоврядування що до допомоги працівникам в заснованні просвітних установ, промислових і иньших кооперативів, а також що до переведу промислових і иньших установ у власність працівників.

16. Поліпшення в дальшому часі вищевведених перших основ законів про охорону праці в напрямі найкращого забезпечення працівничого люду од визиску роботодавців, полекшення їх матеріального стану, підвищення їх духовної культури і здобуття необхідних засобів до заведення соціалістичного ладу.

Окрім того Українська Трудова Партія вимагатиме як найскоршої монополізації українською державою головних галузів народнього господарства, як от господарство лісове, річне, в де-яких межах сільське, нарівні з тим підприємства по виробу насущних предметів споживання, або сільсько-господарських машин та знарядя, то що, а також підприємства комунікаційні. Разом з тим держава повинна сприяти розвиткові кооперації, оскільки остання приводить до знищення капіталістичних форм господарювання і наближає людність до соціалізму.

За волю і долю трудового люду.

Чого хоче Українська Трудова Партія.

Українська Трудова Партія має своєю ціллю обороняти духовні й матеріальні права та інтереси трудового люду, що живе на Україні.

Хлібороби й фабричні робітники; сільські й мійські працівники; люд черноробочий і трудова інтеллігенція— всі мають спільні права і спільні інтереси: *спільне право на охорону їх праці* од виснажування її капіталістами; спільні інтереси в тому, щоб земля й те що на ній (фабрики, заводи, усяке знаряддя й таке иньше) *належали всьому народові*, а не поодиноким людям, та щоб з усього цього мали однакову користь усі трудящі,—і тільки трудящі люде, а не ті, хто живе з незароблених прибутків.

Але щоб права трудового люду не порушувалися тими, хто в сей час порядкує всім економічним життям,—капіталістами, та щоб трудовий люд міг як найскоріше прийти до соціалізму,—для того *треба завести у державі відповідний політичний лад*, тоб то завести такі закони й такі установи, які були-б *на користь демократії*, усьому трудящому народові, а не самим тільки богатшим людям, як було досі.

Трудовий люд повинен складати закони для себе сам—через своїх виборних людей, себ-то через парламент, а найважніші закони повинні встановлятися шляхом всенароднього голосування, або, як кажуть, шляхом референдума. Крім того, народові повинно належати право *законодавчого почину*, тоб то з народу можуть подаватися на розгляд парламенту вимоги про встановлення такого чи иньшого нового закону.

Так само й порядкувати всіма своїма справами народ повинен сам, обіраючи для того головний уряд,

найважливіших чиновників, і ніхто иньший не має права брати в свої руки владу над народом, як тільки ті, кого на якийсь час настановить сам народ.

Тільки в отакій,—республіканській, а не в царській, державі трудовий народ може боронити своїх прав та змагатися за свої інтереси, бо тільки *республіка*, а не монархія, дає змогу трудовому людові брати справжню участь в установленні законів та в управленні державою.

Але щоб та участь трудового люду в законодавстві та в управлінні державними справами була повною, нічим не обмеженою, то для того *республіка повинна бути демократичною*, себ-то такою, щоб кожний громадянин в ній, хто б він не був, мав однакові з усіма права участі в законодавстві та управлінні, щоб не було жадної різниці між людьми різних станів та різного багатства.

Крім того—і це дуже важно—*демократична республіка повинна бути федеративною*, тоб-то збудованою так, щоб усі краї в ній, які чимсь одріжняються один од одного, були автономними. Це значить, що такі краї повинні мати право порядкувати своїми краєвими справами самі,—кожен через свою *краєву владу* та встановляти потрібні для них закони по своїх краєвих парламентах, які називаються Соймами.

Отак і Україна повинна бути автономною частиною в складі російської федеративної республіки, бо народ її,—через свою мову, історію, звичаї, культуру, через свої потреби, інтереси і змагання,—цілком одріжняється од иньших народів Росії.

Тільки загально-державні справи, справи, од яких залежить життя всеї республіки,—як-от війна, мир, зовнішня політика, монетна система та федеральний бюджет,—можуть розглядатися у федеральному (загально-державному) парламенті, а всякі иньші справи,—як-от просвітні справи, санітарні, суд, дороги, справа порядкування землею, питання робітничого

життя та інші економічні питання повинні вирішуватися в Українськiм Соймі.

Само собою розуміється, що права тих націй, як на Україні живуть в меншості (великоруська, польська, білоруська, єврейська, татарська, волошська та інші) теж повинні бути забезпечені так, щоб цим меншостям не було жадної кривди.

Такий лад повинна завести у себе Україна, негайно встановивши основні закони про нього на українських Установчих Зборах, а всеросійське Установче Зібрання повинно той лад затвердити. А разом з тим *Установчі Збори повинні скласти закони про землю та встановити основи закону про охорону праці.*

Добиваючись усього цього, Українська Трудова Партія дбатиме про те, щоб і закон про землю, і закони про охорону праці, відповідали справжнім інтересам всього трудящого люду.

Щоб трудсвому людові, який працює, може і хоче працювати на землі, не було жадної кривди; щоб зрівняти права всіх людей на землю; щоб дати можливість хазяйнувати на землі кожному, хто здатний своїми руками її обробляти,—для того *вся земля на Україні повинна стати власністю всього народу*, на Україні суцього, право-ж частної (приватної) власности повинно бути скасованим.

За одібрані землі ніхто платити не повинен. Але щоб не заводити нікого в злидні, держава може видати тим людям, які позбавляться доходу од землі, таку невелику грошеву допомогу, щоб вони могли прожити безбідно доти, доки не знайдуть собі якогось иньшого заробітку.

Крім того держава повинна взяти на увагу борги, які лежали на одібраних землях. Адже під заставлені землі давали часом свої,—працею зароблені гроші, й трудові люде, а не тільки багатії, бо трудящі люде вносили свої, потом політі вклади в банки, зберегательні каси, товариства і т. д., а ці установи купували раз у раз бумаги (акції та облігації) земельних банків.

Ото-ж як нічого не заплатити земельним банкам за борги, що лежали на землях, заставлених по тих банках, то збанкрутують вони, збанкрутують і інші банки, а од того будуть великі збитки всім вкладчикам тих банків, найтяжча-ж кривда заподіється трудящим людям.

Ще гірше лихо скоїться од збанкрутування банків через те, що це збанкрутування може привести до руїни всієї промисловости, бо вона без кредиту не може існувати. А це таке лихо, яке нікого не пожалує: ні робітника, ні хлібороба, ні горожанина, ні селянина, а на всіх одіб'ється важким тягарем. Ото-ж держава повинна на свої кошти взяти таку частину земельних боргів, щоб запобігти руїні промисловости.

Треба і те зауважити, що під землі чимало грошей позичили чужеземці, яким не можна не сплатити їх грошей, щоб не викликати знов якогось міжнароднього заколоту, і в цім разі держава так само мусить і ці борги сплатити з своїх коштів.

Але держава не може переписати на себе всі борги, які лежать на частноволодільцеских землях, бо на це не вистачило-б ніяких коштів, а позичати на це гроші довелося-б на занадто важких умовах, і найбільшого скруту од сплачування такої позики та процентів за неї не зазнавби ніхто інший, як трудовий люд. Ото-ж борги земельні держава може заплатити не всі, а тільки якусь частину їх, а саме таку, щоб запобігти покривдженню трудящих людей, зруйнуванню промисловости та міжнароднім непорозумінням.

Одібрані у народню власність землі повинні бути записані у земельний фонд.

З цього фонду землю можна давати тільки тим, хто оброблятиме її сам, своїми руками. Ті хлібороби, котрим досталася б краща земля, повинні платити за це якийсь податок (ренту). Звичайна-же земля повинна даватись цілком безплатно.

Але давати землю треба не у власність, а тільки в користування.

Установи місцевого самоврядування чи то земельні комітети, чи які-сь інші органи), повинні доглядати, щоб на розданих землях господарство велося як слід, своїми руками; і вони мають право одібрати землі в несправних господарів назад у фонд.

Роздавати землі з фонду в користування можна тільки в таких розмірах, які зазначить Сойм, і то *не більше того, скільки можна обробити своїми руками (трудова норма), але не менше того, скільки треба для прожитку (споживча норма).*

В такому розмірі надільні землі, та і всі загалом землі, на яких в сей час ведеться трудове господарство, можуть поки що зостатися в користуванні своїх теперешніх хазяїв. Од господарів право користування тими землями може переходити до їх наслідників, але передавати землі комусь иншому, крім земельного фонду, не можна.

Як що на землях, повернених у фонд, господар поробив які-сь поліпшення (напр., угноїв їх або висушив болото, або завів садок, або посадив на піску ліс, або вичистив поле од каміння і так далі),—то за ці поліпшення він повинен одержати, при поверненні землі у фонд, відповідну нагороду.

Зразкові господарства повинні оддаватись тільки у спільне користування громадам та кооперативним товариствам, і в жадному разі їх не можна ділити на шматки. Та і всі загалом маєтки, на яких досі велося добре культурне господарство, краще не шматувати, а ліпше віддавати громадам та кооперативним товариствам цілими, неподіленими, у спільне користування.

Ліси, води, підземні й інші такі добра також не повинні поділятися для частного користування, а повинні цілком належати до земельного фонду.

Отак, на думку Української Трудової Партії, треба впорядкувати земельну справу: *передаючи землю в руки всього народу, треба дбати, щоб з неї була справжня користь людові трудовому, який на землі працюватиме.*

* * *

Впорядковуючи справу земельну в інтересах трудового селянства, *державна повинна так само піклуватись і про інтереси усяких иньших робітників: фабричного та заводського пролетаріату, шахтюрів, строкових робочих, чорноробочих, усяких наймитів, прислуги, служащих, конторщиків, писарів, канцеляристів, та всяких иньших трудівників, що живуть з праці рук чи мозку свого й не маючи жадних незароблених доходів, тільки власним трудом здобувають для себе хліб насущний.*

Для охорони інтересів працівників потрібне спеціальне міністерство праці і спеціальні закони про охорону праці.

Установчі Збори повинні встановити 8-годинний робочий день, скласти закони про відповідне зменшення того дня на роботах, шкودливих для здоров'я, та всякі иньші закони, напр.: закон про робочий день у сільському господарстві, про охорону жінок та дітей од визиску на роботах; про забезпечення потрібних для здоров'я (санітарних) умов праці; про лікарську допомогу; про забезпечення робітників од нещастя, од безробіття, на випадок хвороби, старости, інвалідности й т. д.; про волю професійних спілок; про волю страйків (забастовок); про законну відповідальність за порушення законів й договорів фабрикантами і заводчиками та взагалі-хазяями, які користуються послугами найнятих людей—і такі иньші закони. В законах тих повинні бути забезпечені також інтереси державних урядовців (чиновників) та людей так званих вільних професій (лікарів, адвокатів, духовенства і. т. д.)

Державна повинна пильнувати, щоб надалі трудовий народ став сам своїм хазяїном, а для того вона повинна взагалі сприяти трудовому людові в його боротьбі за кращу долю, в його прямуванні до поліпшення матеріального стану та до підвищення духовної культури. Через те держава повинна допомогати працівникам в закладанні просвітних установ, промислових

0142 (1986)

— 14 —

Р
Л 4409

та інших кооперативів. Крім того держава повинна допомогати в переході промислових, фабричних та інших закладів у власність працівників.

Разом з тим українська держава повинна як найскорше завести монополії (тоб-то взяти в свої руки хазяйнування) по головніших галузях народного господарства, як от лісове, гірне, в де-яких межах сільське а на рівні з тим заклади для виробу насущних предметів споживання, (напр цукроварні) сільсько-господарських машин та знаряддя і т. п. а також підприємства комунікаційні (залізні дороги пароплави самоходи і т. п.)

Щоб піднести духовну культуру трудового люду, держава повинна завести обов'язкову для всіх освіту, склавши шкільні програми так, щоб з нижчої школи можна було переходити до вищої без усяких перешкод.

Даючи, нарівні з волею слова, зборів і союзів, також волю віри, держава мусить одділити од себе церкву, яка повинна бути теж вільною од впливу держави. Але, під час встановлення автономії української держави, повинна бути встановленою також автокефалія української церкви, щоб порядкування справами української церкви належало їй самій, а не якій иньшій церковній владі, далекій од українського життя й несвідомій в духовних потребах українського трудового народу.

Бажаючи, щоб усі вищенаведені й иньші права та інтереси українського трудового люду як найскоріше були задоволені, Українська Трудова Партія вживатиме всіх заходів, щоб ті права й інтереси боронити як у щоденному житті, так само і в Установчих Зборах та у Сеймі.

Бо вона вважає своїм обов'язком, бо вона хоче невинно, невтомно боротись за волю і долю трудового люду!

Друкарня Української Центральної Ради.

24.060

Львівська державна
наукова бібліотека

№

4409

РА 4409

Нарис програми